

УДК 330.31(477)

Володимир Приходько

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
ORCID 0000-0001-6980-1402

Олександр Томенко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID 0000-0002-1097-965X

Анатолій Конох

Запорізький національний університет,
ORCID 0000-0003-4283-9317

DOI 10.24139/2312-5993/2023.05-06/178-188

НАУКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНІВ ТА СТАН ЙОГО ЗАЛУЧЕННЯ ДО РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Вступ. В Україні приділяється достатня увага підготовці науковців. Та на порядку денному вже тривалий час стоїть і до сих пір не вирішена проблема використання їх компетентностей не тільки у підготовці фахівців, але й до практичної допомоги у розвитку сфери фізичної культури і спорту в регіонах.

Мета дослідження - фіксація та відстеження за сукупністю показників оцінок експертів щодо залучення науковців Запорізького національного університету до вдосконалення розвитку сфери фізичної культури і спорту в умовах окремої області України.

Матеріал і методи дослідження - експертне опитування за допомогою анкетування. Для створення представницької експертної групи було опитано 28 кандидатів і докторів наук факультету фізичного виховання ЗНУ. Для обробки отриманої емпіричної інформації, зібраної в процесі опитування, застосовувалась спеціалізована програма SPSS for Windows 22.0.

Результати. Дослідження засвідчило, більшість науково-педагогічних працівників факультету фізичного виховання Запорізького національного університету (60,7%) не залучались до розвитку фізичної культури і спорту навіть безкоштовно у рамках НДР відповідної кафедри вишу у своєму регіоні. 78,6% фахівців, не залучались у рамках НДР відповідної кафедри за ініціативи фізкультурно-спортивних організацій і за рахунок фінансування їхньої професійної діяльності від цих організацій. Більшість науковців (67,9%) не були залучені поза НДР кафедри за ініціативи будь-яких фізкультурно-спортивних організацій Запорізької області навіть без оплати їхньої праці («на громадських началах»). А 71,4% не були залучені поза рамками НДР кафедри за ініціативи фізкультурно-спортивних організацій області за їхні кошти.

Висновки. Науково-педагогічні працівники (усі 100%) підтримують ідею впровадження наукових розробок, напрацьованих фахівцями, оскільки така дія підвищить якість розвитку сфери фізичної культури і спорту у регіоні.

Ключові слова: науковці, науково-дослідна робота, фізкультурно-спортивні організації, розвиток сфери фізичної культури і спорту регіону.

Постановка проблеми та аналіз актуальних досліджень. Підготовка наукових кадрів для сфери фізичної культури і спорту є дійсно актуальною для Міністерства освіти і науки України. В закладах

вищої освіти утворюються аспірантури і докторантури, спеціалізовані вчені ради із захисту дисертацій докторів PhD і докторів наук з фізичного виховання та спорту тощо. Відтак, щороку десятки молодих науковців поповнюють ряди своїх колег в спеціалізованих закладах вищої освіти і на факультетах фізичного виховання. Крім того, частина фахівців після захисту дисертацій на здобуття наукового ступеню з педагогічних, медичних, біологічних та інших наук теж плідно працюють у справі підготовки кадрів сфери фізичної культури і спорту.

Але на порядку денному, на наш погляд, вже тривалий час стоїть і до сих пір не вирішена проблема використання компетентностей цих фахівців до практичної допомоги у розвитку сфери фізичної культури і спорту в регіонах.

Науково-дослідна діяльність у фізичній культурі і спорті є органічною частиною і обов'язковою умовою успішної роботи відповідних закладів вищої освіти (ЗВО). Тому специфіка роботи ЗВО потребує органічного поєднання навчально-виховної і наукової роботи викладачів і аспірантів (Христова, 2020, с. 102).

О. Гонтарук зауважує, що функціонування системи управління сферою фізичної культури і спорту на місцевому рівні передбачає, у т. ч., розроблення місцевих фізкультурно-спортивних програм на основі стратегічного планування соціально-економічного розвитку відповідної території (Гонтарук, 2016, с. 9).

Темі наукового і організаційно-правового забезпечення державного управління фізичною культурою і спортом на теренах України присвячено ряд друкованих праць (Вавренюк, 2014; Кузьменко; Михайличенко, 2015; Ситник, 2019; Сіренко, 2018). Крім того, В. Приходько і Т. Дорофєєва, В. А. Базенко, а також С. М. Балабан зосередились на обґрунтуванні наукової розробки теми розвитку спорту в умовах регіонів та об'єднаних територіальних громадах (Базенко, 2017; Базенко, 2019; Балабан, 2017; Власова, 2018; Приходько, Дорофєєва, 2020) Вкажемо і на публікації, присвячені науковому обґрунтуванню і сучасним технологіям підготовки фахівців для сфери фізичної культури і спорту (Гонтарук, 2015а; Гонтарук, 2015б; Михайличенко, 2015; Приходько, Томенко, Михайличенко, 2016). У т. ч. на прикладі Польщі (Долгова, 2017).

Для вивчення теми залучення науковців до розвитку сфери фізичної культури і спорту в умовах регіону і було проведене дане дослідження.

Мета дослідження - фіксація та відстеження за сукупністю показників оцінок експертів щодо залучення науковців Запорізького національного університету до вдосконалення розвитку сфери фізичної культури і спорту в умовах окремої області України.

Матеріал і методи дослідження - експертне опитування за допомогою анкетування. Для створення представницької експертної групи було опитано 28 кандидатів і докторів наук факультету фізичного виховання ЗНУ. Для обробки отриманої емпіричної інформації, зібраної в процесі опитування, застосовувалась спеціалізована програма SPSS for Windows 22.0 (Бююль, Цёфель, 2005; Давыдова, Усатая, 2017; Паниотто, Максименко, 1982).

Результати дослідження та дискусія. У процесі анкетного опитування учасники дослідження мали відреагувати, по перше, на твердження про те, що починаючи з 2020 р. їх як науковців залучали до практичної допомоги у розвитку фізичної культури і спорту в Запорізькій області (рис. 1).

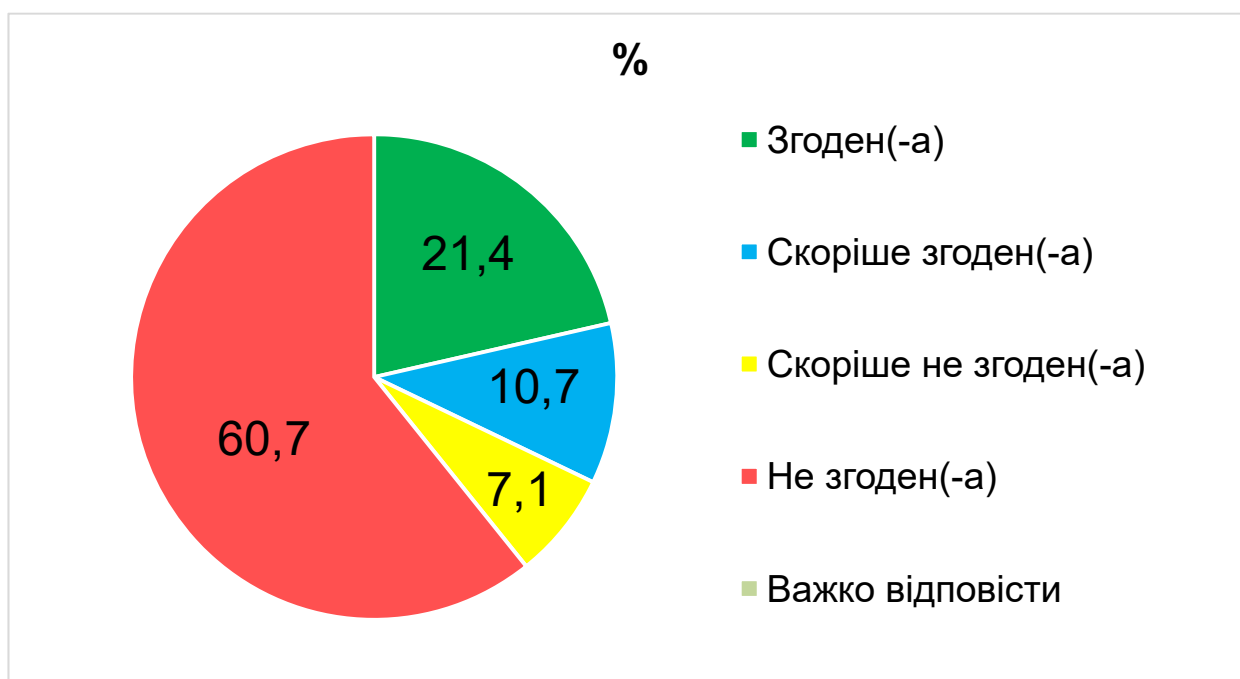

Рис. 1. Розподіл відповідей респондентів щодо твердження про залучення їх безкоштовно у рамках діючої НДР на кафедрі за ініціативи будь-яких фізкультурно-спортивних Запорізької області

Згідно з даними, що представлені на рис. 1, а саме твердження про залучення викладачів безкоштовно у рамках НДР кафедри за

ініціативи будь-яких фізкультурно-спортивних Запорізької області, маємо наступні дані: 21,4% вказали, що згодні з твердженням (тобто, їх залучали). 10,7% експертів скоріше погоджуються, а 7,1% вказали, що скоріше не згодні з вище наведеним твердженням (мабуть, для тих і тих це було епізодично). А більшість респондентів – 60,7% були не згодні з даним твердженням.

Виходячи з отриманих даних, можна говорити про те, що, переважну більшість респондентів не залучали безкоштовно у рамках НДР кафедри за ініціативи будь-яких фізкультурно-спортивних організацій області.

Наступне позиція дослідження була стосовно запропонованого твердження про залучення науково-педагогічних працівників у рамках НДР кафедри за ініціативи будь-яких фізкультурно-спортивних та інших організацій Запорізької області за їхні, тобто цих організацій, кошти (рис. 2).

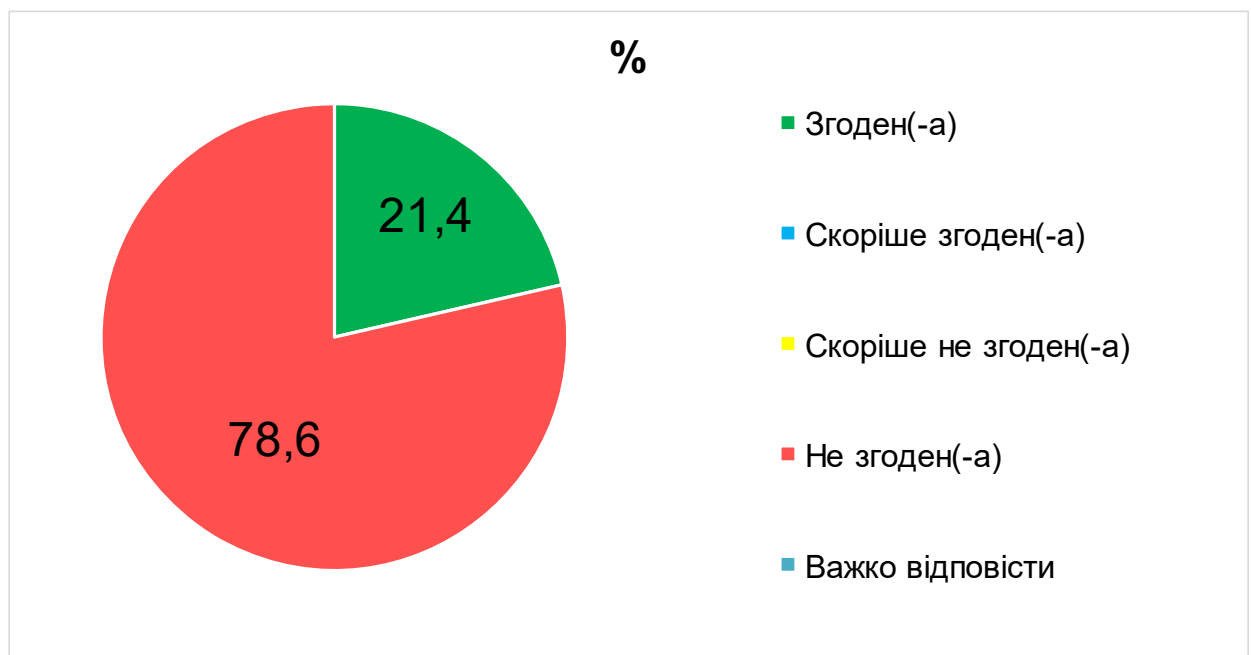

Рис. 2. Розподіл відповідей опитаних щодо твердження про залучення їх у рамках НДР кафедри за ініціативи фізкультурно-спортивних організацій Запорізької області за кошти цих організацій

Проаналізувавши відповіді респондентів, ми отримали наступні дані: так, 21,4% погоджуються з наведеним твердженням (тобто їх залучали за кошти організацій). Але більшість, а саме 78,6% науково-педагогічних працівників не згодні з цим, тобто вони з 2020 р. не

залучались. Отже, суттєва більшість опитаних не залучались у рамках НДР кафедри за ініціативи фізкультурно-спортивних та інших організацій області за їхні ж кошти.

Щодо твердження стосовно залучення викладачів поза рамками НДР кафедри за ініціативи фізкультурно-спортивних та інших організацій Запорізької області безкоштовно, можна говорити про наступне (рис. 3).

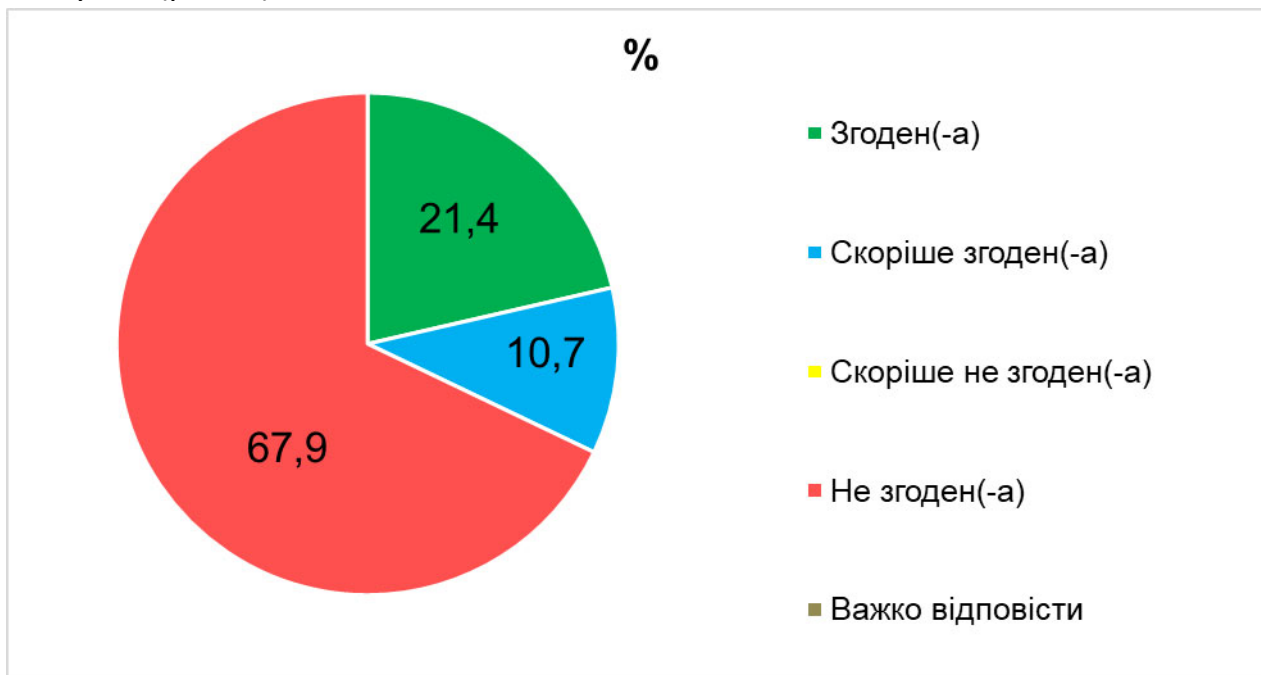

Рис. 3. Думка респондентів щодо твердження стосовно залучення їх поза рамками НДР кафедри за ініціативи організацій Запорізької області безкоштовно

Так, згідно з отриманими даними, що представлені на рис. 3, 21,4% опитаних вказали, що згодні з цим твердженням (тобто, їх залучали). 10,7% зазначили, що скоріше погоджуються, а переважна більшість - 67,9% науково-педагогічних працівників не згодні з даним твердженням. Отже більшість викладачів не були залучені поза рамками НДР кафедри за ініціативи будь-яких фізкультурно-спортивних організацій Запорізької області і безкоштовно.

Що стосується даних, що представлені на рис. 4, а саме твердження про залучення науковців поза рамками НДР кафедри за ініціативи будь-яких організацій Запорізької області за їхні ж кошти, ми маємо наступні дані.

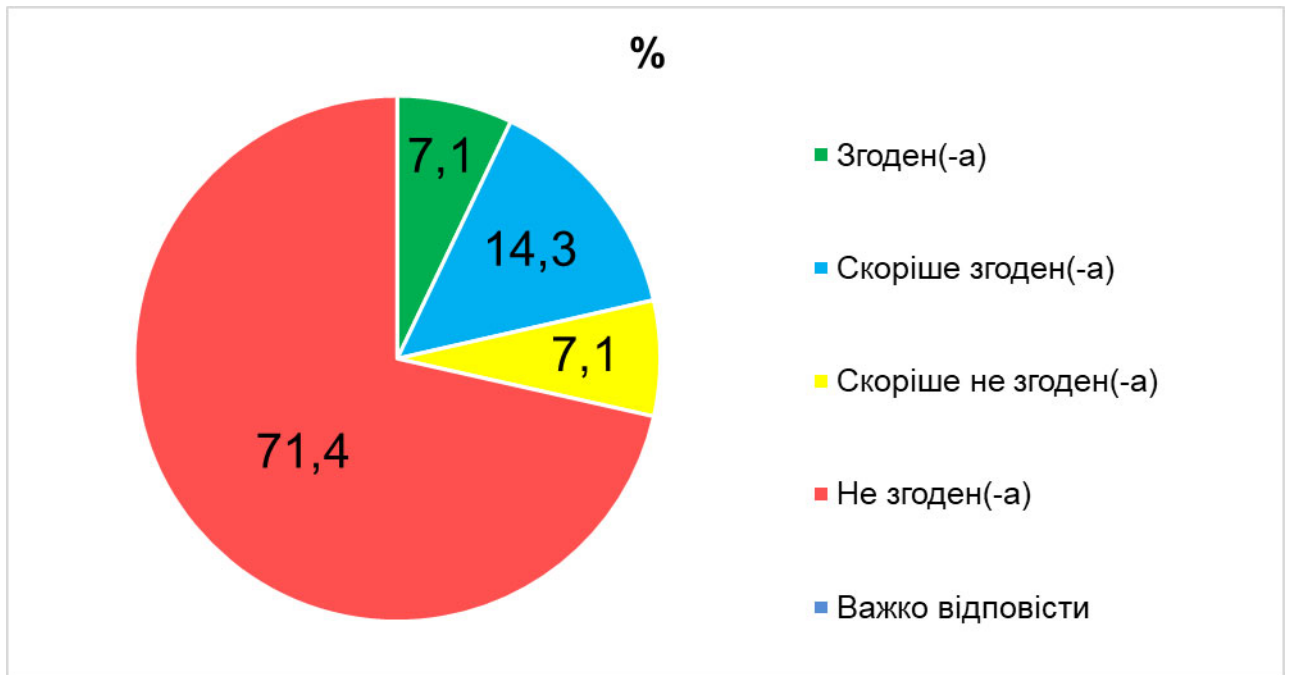

Рис. 4. Думка науково-педагогічних працівників стосовно твердження про залучення їх поза рамками НДР кафедри за ініціативи будь-яких фізкультурно-спортивних організацій Запорізької області за їхні кошти

Отже, 7,1% вказали, що погоджуються з даним твердженням. 14,3% зазначили, що скоріше згодні з ним, а 7,1% вказали, що вони скоріше не згодні (приймали участь рідко). А більшість респондентів - 71,4% не згодні (тобто, їх не залучали). Виходячи з цих даних, бачимо, що більшість науковців не були залучені поза рамками НДР кафедри за ініціативи будь-яких фізкультурно-спортивних та інших організацій Запорізької області за їхні кошти.

Останнє твердження дослідження: «Впровадження наукових розробок, напрацьованих фахівцями (наприклад, ЗНУ), підвищить якість розвитку сфери фізичної культури і спорту у регіоні». Привернувши увагу до отриманих даних на рис. 5, можемо говорити про те, що усі наші респонденти, саме 100% науково-педагогічних працівників підтримують дане твердження.

Проаналізувавши отримані дані, можемо впевнено говорити про те, що, науково-педагогічні працівники підтримують ідею впровадження наукових розробок, напрацьованих провідними фахівцями, оскільки така дія підвищить якість розвитку сфери фізичної культури і спорту у регіоні.

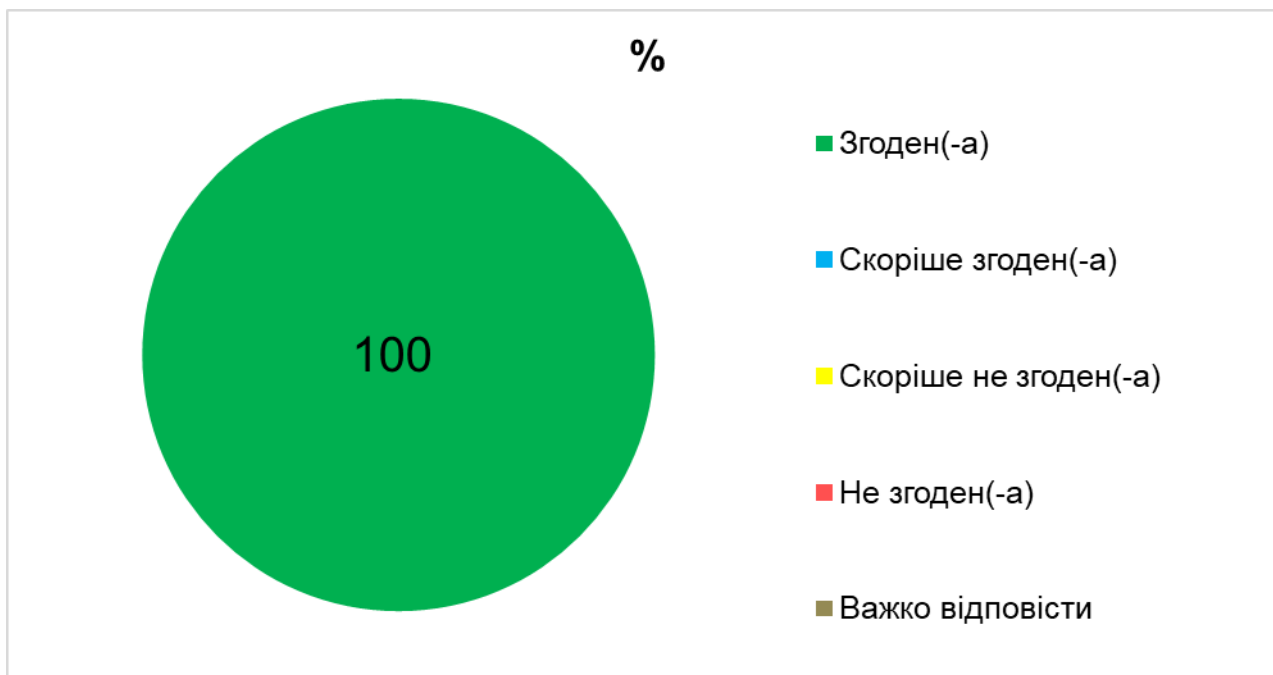

Рис. 5. Розподіл відповідей опитаних щодо твердження «Впровадження наукових розробок, напрацьованих науковцями (наприклад, ЗНУ), підвищить якість розвитку сфери фізичної культури і спорту у регіоні

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, більшість науково-педагогічних працівників факультету фізичного виховання Запорізького національного університету (60,7%) не залучались до розвитку фізичної культури і спорту навіть безкоштовно у рамках НДР відповідної кафедри у своєму регіоні.

Суттєво більше, а саме 78,6% фахівців, не залучались у рамках НДР відповідної кафедри за ініціативи фізкультурно-спортивних організацій і за рахунок фінансування їхньої професійної діяльності від цих організацій.

Більшість викладачів (67,9%) не були залучені поза рамками НДР кафедри за ініціативи фізкультурно-спортивних організацій без оплати праці.

Більшість (71,4%) науково-педагогічних працівників не були залучені поза рамками НДР кафедри за ініціативи будь-яких фізкультурно-спортивних організацій Запорізької області за їхні, тобто цих організацій, кошти.

Нарешті, науково-педагогічні працівники підтримують (усі 100%) ідею впровадження наукових розробок, напрацьованих фахівцями, оскільки така дія підвищить якість розвитку сфери фізичної культури і спорту у регіоні.

Перспектива подальших досліджень пов'язана з вивченням думки про участь науковців в розвитку сфери фізичної культури і спорт у регіоні.

ЛІТЕРАТУРА

- Базенко, В. А. (2017). Механізми підтримки розвитку фізичної культури та спорту в умовах децентралізації. *Молодий вчений*, 1 (41), 172-178 (Bazenko, V. A. (2017). Mechanisms for supporting the development of physical culture and sports in conditions of decentralization. *Young scientist*, 1 (41), 172-178).
- Базенко, В. А. (2019). *Розвиток фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади в умовах децентралізації влади в Україні* (дис. ...канд. юрид. наук : 25.00.04). Одеса (Bazenko, V. A. (2019). *Development of physical culture and sports at the level of the territorial community in the conditions of decentralization of power in Ukraine* (diss. ... candidate law Sciences: 25.00.04). Odesa).
- Балабан, С. М. (2017). *Публічне адміністрування сферою фізичної культури і спорту* (дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.07). Дніпро (Balaban, S. M. (2017). *Public administration in the field of physical culture and sports* (dissertation. ... candidate law Sciences: 12.00.07). Dnipro).
- Бююль, А., Цёфель, П. (2005). *SPSS: Искусство обработки информации. Анализ статистических данных и восстановление скрытых закономерностей*. СПб.: ДиаСофтЮП (Buyul, A., Zefel, P. (2005). *SPSS: The Art of Information Processing. Analysis of statistical data and restoration of hidden patterns*. St. Petersburg: DiaSoftYUP).
- Вавренюк, С. А. (2014). Генезис організаційно-правового забезпечення державного управління фізичним вихованням молоді на теренах України. *Державне будівництво*, 2. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2014-1/index.html> (Vavreniuk, S. A. (2014). The genesis of organizational and legal provision of state management of physical education of youth in Ukraine. *State construction*, 2. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2014-1/index.html>).
- Власова, Н. Ф. (2019). *Регіональна специфіка соціального управління фізичною культурою і спортом (на прикладі Запорізької області)* (дис. ...канд. соціол. наук : 22.00.04). Запоріжжя (Vlasova, N. F. (2019). *Regional specifics of social management of physical culture and sports (on the example of Zaporizhzhya region)* (diss. ... candidate sociol. Sciences: 22.00.04). Zaporizhzhia).
- Гонтарук, О. М. (2015а). Освіта та система спортивного менеджменту в умовах ринку. *Сравнительная педагогика в условиях международного сотрудничества и европейской интеграции* (15–16 мая 2015 г., г. Брест): собр. матер.VII междунар. науч.-практ. конф. Брест: БрГУ, сс. 34-37 (Hontaruk, O. M. (2015a). Education and the system of sports management in market conditions. *Comparative pedagogy in the conditions of international cooperation and European integration* (May 15–16, 2015, Brest): sobr. mater.VII international scientific and practical conf. Brest: BrSU, pp. 34-37).
- Гонтарук, О. М. (2016). Проблеми функціонування системи підготовки кадрів та управління у сфері фізичної культури і спорту в контексті розвитку державно-приватного партнерства в Україні. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я в сучасному суспільстві*, 3 (35), 5-10 (Hontaruk, O. M.

- (2016). Problems of the functioning of the personnel training and management system in the field of physical culture and sports in the context of the development of public-private partnership in Ukraine. *Physical education, sport and health culture in modern society*, 3 (35), 5-10).
- Гонтарук, А. Н. (2015б). Современные технологии подготовки менеджеров в сфере физической культуры и спорта при государственно-частном партнерстве. *Матер. национальной конф. с международным участием «Образовательные технологии-2015»* (6–8 сентября 2015 г.). Каварна, Болгария, Т 30, сс. 54–58 (Gontaruk, A. N. (2015). Modern technologies for training managers in the field of physical culture and sports in the state-private partnership. *The mother national conference with international participation "Educational Technologies-2015"* (September 6–8, 2015). Kavarna, Bulgaria, T 30, pp. 54–58).
- Давыдова, М. А., Усатая, И. Е. (2017). Возможности программы SPSS при обработке данных массового тестирования. *Международный студенческий научный вестник*, 2, 56-64 (Davydova, M. A., Usataya, I. E. (2017). Possibilities of the SPSS program in the processing of mass testing data. *International Student Scientific Bulletin*, 2, 56-64).
- Долгова, Н. О. (2017). Модернізація фізичного виховання та спорту в університетській освіті Польщі та України: компаративний аналіз. Суми: Сумський державний університет (Dolgova, N. O. (2017). *Modernization of physical education and sports in university education in Poland and Ukraine: comparative analysis*. Sumy: Sumy State University).
- Ковтун, І. Б. (2011). Поняття і сутність повноважень органів місцевого самоврядування на регіональному рівні. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*, 3, 211-217 (Kovtun, I. B. (2011). Concept and essence of powers of local self-government bodies at the regional level. *State and regions. Series: Public administration*, 3, 211-217).
- Кузьменко, О. О. Сучасний стан державного управління фізичною культурою та спортом в Україні та Європі. URL : http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/Dtr_du/2011_3/files/DU311_07.pdf (Kuzmenko, O. O. *The current state of state management of physical culture and sports in Ukraine and Europe*. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/Dtr_du/2011_3/files/DU311_07.pdf).
- Михайличенко, О. В. (2015). Наукові дослідження за спеціальністю «Фізична культура і спорт»: сучасність та перспективи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 10 (54), 280-287 (Mykhailychenko, O. V. (2015). Scientific research in the specialty "Physical culture and sport": modernity and prospects. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 10 (54), 280-287).
- Паниотто, В. И., Максименко, В. С. (1982). *Количественные методы в социологических исследованиях*. Киев: Наукова думка (Paniotto, V. I., Maksimenko, V. S. (1982). *Quantitative methods in sociological research*. Kyiv: Naukova Dumka).
- Приходько, В., Дорофеева, Т. (2020). Обґрунтування наукової розробки теми розвитку спорту в умовах об'єднаних територіальних громад. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/32152/1/197-203.pdf> (Prykhodko, V., Dorofeeva, T. *Justification of the scientific development of the topic of sports development in*

the conditions of united territorial communities. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/32152/1/197-203.pdf>.

- Приходько, В., Томенко, О., Михайличенко, О. (2016). Удосконалення організації та змісту наукових досліджень з фізичної культури і спорту в Україні як важлива передумова їх реформування. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 3 (57), 419-429 (Prykhodko, V., Tomenko, O., Mykhailychenko, O. (2016). Improving the organization and content of scientific research on physical culture and sports in Ukraine as an important prerequisite for their reform. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 3 (57), 419-429).
- Ситник, Т. І. (2019). Механізми реалізації державної соціально-економічної політики щодо формування громадського здоров'я на етапі суспільних трансформацій в Україні. *Вісник національного університету цивільного захисту України. Державне управління*, 1 (10). URL : <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/13406/1/Cytnyk2019.pdf> (Sytnyk, T. I. (2019). Mechanisms of implementation of the state socio-economic policy regarding the formation of public health at the stage of social transformations in Ukraine. *Bulletin of the National University of Civil Defense of Ukraine. Governance*, 1 (10). URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/13406/1/Cytnyk2019.pdf>).
- Сіренко, Р. Р. (2018). Ефективність державного регулювання процесами соціалізації української молоді за її активної участі у масовому спорті. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*, 29(68), № 5, 175-179 (Sirenko, R. R. (2018). Effectiveness of state regulation of socialization processes of Ukrainian youth during their active participation in mass sports. *Scholarly notes of TNU named after VI Vernadskyi. Series: Public administration*, 29(68). No. 5, 175-179).
- Христова, Т. Є. (2020). Значення наукових досліджень в галузі фізичної культури та спорту для здобувачів вищої освіти. *Сучасні проблеми фізичного виховання, спорту та здоров'я людини: матер. IV інтернет-конференції*. м. Одеса, 24-25 листопада 2020 р. Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, сс. 100-102 (Hristova, T. E. (2020). The importance of scientific research in the field of physical culture and sports for students of higher education. *Modern problems of physical education, sports and human health: Mater. 4th internet conference*. Odessa, November 24-25, 2020. Odessa: publisher Vadim Viktorovich Bukaev, pp. 100-102).

SUMMARY

Prykodko Volodymyr, Tomenko Oleksandr, Konoh Anatolii. The scientific potential of the regions and the state of its involvement to the development of physical culture and sports.

Introduction. *In Ukraine, sufficient attention is paid to the training of scientists. However, the problem of using their competencies not only in the training of specialists, but also for practical assistance in the development of the field of physical culture and sports in the regions has been on the agenda for a long time and has not yet been resolved.*

The purpose of the research is to record and track a set of indicators of experts' assessments regarding the involvement of Zaporizhia National University (ZNU) scientists in improving the development of the field of physical culture and sports in the conditions of a separate region of Ukraine.

Research material and methods - expert survey using a questionnaire. To create a representative expert group, 28 candidates and doctors of sciences of the Faculty of Physical Education of ZNU were interviewed. The specialized program SPSS for Windows 22.0 was used to process the received empirical information collected during the survey.

The results. The study proved that the majority of scientific and pedagogical workers of the Faculty of Physical Education of Zaporizhzhya National University (60.7%) were not involved in the development of physical culture and sports even for free within the framework of the NDR of the corresponding department of higher education in their region. 78.6% of specialists were not involved in the SRW of the corresponding department at the initiative of physical culture and sports organizations and at the expense of financing their professional activities from these organizations. The majority of scientists (67.9%) were not involved outside the SRW of the department at the initiative of any physical culture and sports organizations of the Zaporizhia region, even without payment for their work («on a public basis»). 71.4% were not involved outside the framework of the department's SRW at the initiative of physical culture and sports organizations of the region at their expense.

Conclusions. Scientific and pedagogical workers (all 100%) support the idea of implementing scientific developments developed by specialists, as such an action will increase the quality of development of the field of physical culture and sports.

Key words: scientists, research work, physical culture and sports organizations, development of the sphere of physical culture and sports of the region.